

Analys – motorn i det systematiska kvalitetsarbetet

Teknisk rationalitet, Forskningskonsument
evidensgrundad. Likt Semmelweis exempel

Praktisk/kritisk rationalitet mer undersökande
motivationsskapande. Likt Schön, Wampold

Undervisning ska utgå ifrån
vetenskapligt beprövad metoder.

M a o barn och elever har rätt till
att få möta de
undervisningsmetoder som har
visat sig vara mest effektiva.

Rätt metod
(innehållsaspekten)

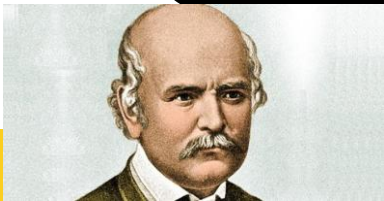
**Att ha i
bakhuvudet:
Hur utvecklar man
undervisningen på
bästa sätt?**

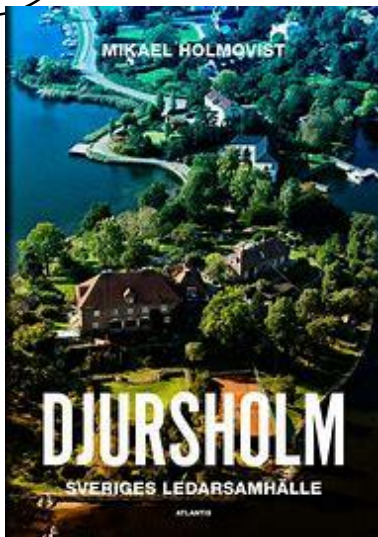
(SKUA, Differentierad
undervisning Tillgängliga
lärmiljöer , kollegialt
lärande, kolaborativa
metoder, stor frihet etc)
Finns det en
Semmelweis-reflex?

Det är svårt att belägga att vissa
undervisningsmetoder är mest
effektiva. Det är läraren som gör
metoden effektiv snarare än tvärt om.

M a o inom professionen borde
läraren/förskolläraren vara fri att själv
välja undervisningsmetod och testa sig
fram.

Rätt vilja
(motivationsaspekten)

Att utvärdera undervisningens effekt. Var har man högst betyg i Sverige?

Plac.	Meritvärdesranking 2019
1	Danderyd (276)
2	Lidingö (271)
3	Lomma (270)
4	Sollentuna (268)
5	Nacka (266)
6	Täby (266)
7	Vellinge (259)
8	Vaxholm (258)
9	Stockholm (257)
10	Lund (257)
	1:a ca 275 p 10:a ca 250 p

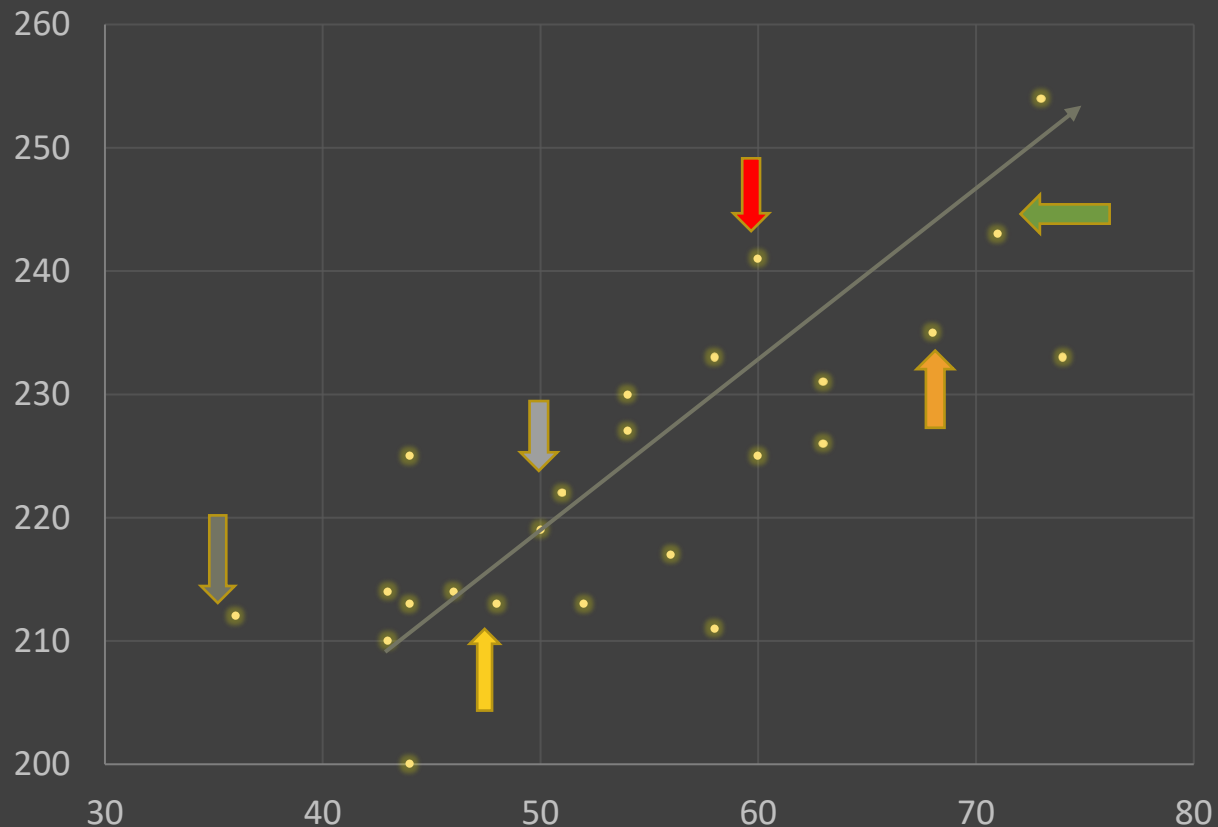
Dagens Samhälle listar tio kommuner i Sverige där andelen av befolkningen som tjänar dubbla medianlönerna är störst. De kallas "rika".

**Danderyd,
Lidingö,
Täby,
Nacka,
Vaxholm,
Vellinge.
Sollentuna,
Stockholm
Ekerö och
Lomma**

Plac.	Meritvärde (2024) kom.
1	Danderyd (276,5)
2	Lomma (266,3)
3	Lidingö (266,2)
4	Täby (261,7)
5	Nacka (259,9)
6	Vaxholm (259,5)
7	Sollentuna (256,4)
8	Vellinge (253,5)
9	Lund (249)
10	Stockholm (248)

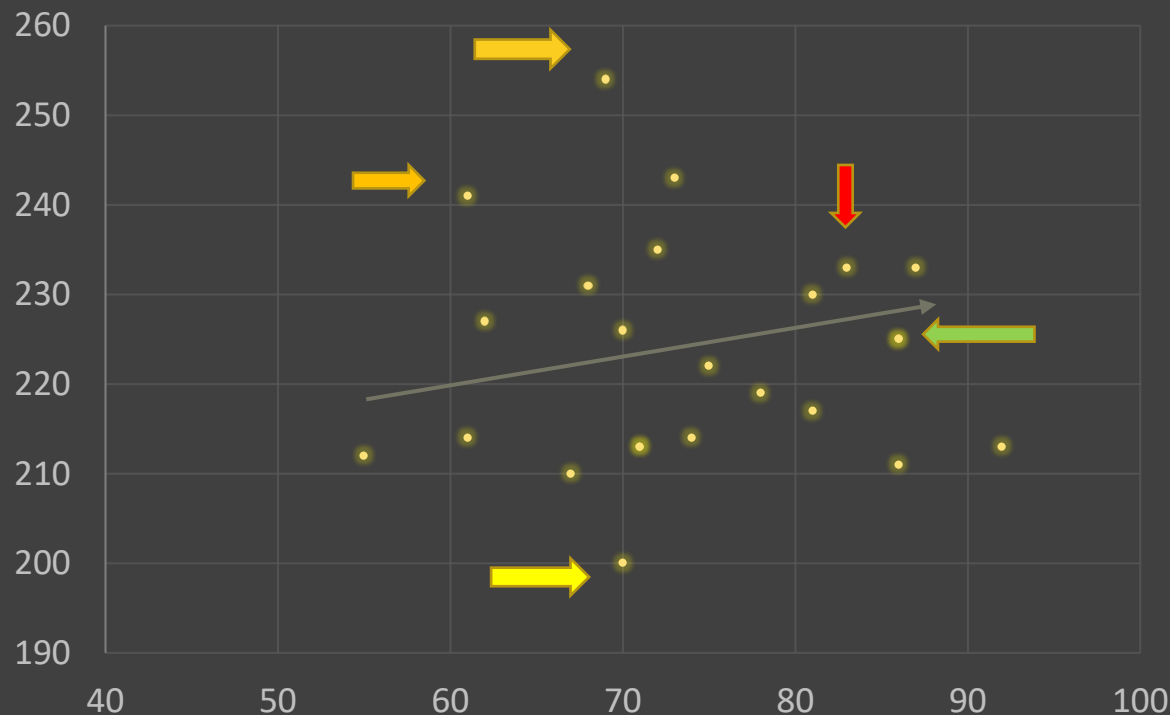
När man tittar på skolresultat så är en stor del av det man ser elevernas socioekonomiska bakgrund.

Utbildningsbakgrund och meritvärde

	Utb. Bakgr.	Merit
Eskilstuna	54	227
Fagersta	43	214
Finspång	50	219
Flen	36	212
Gagnef	52	213
Gnesta	58	211
Hallsberg	44	200
Hallstahammar	46	214
Knivsta	74	233
Kumla	54	230
Köping	43	210
Leksand	60	225
Lindesberg	44	213
Linköping	68	235
Ludvika	48	213
Motala	51	222
Smedjebacken	44	225
Stockholm	73	254
Trosa	58	233
Upplands Väsby	60	241
Uppsala	71	243
Västervik	56	217
Västerås	63	231
Örebro	63	226

Svensk bakgrund och meritvärde

	Sv. Bakgr	Merit
Eskilstuna	62	227
Fagersta	61	214
Finspång	78	219
Flen	55	212
Gagnef	92	213
Gnesta	86	211
Hallsberg	70	200
Hallstahammar	74	214
Knivsta	87	233
Kumla	81	230
Köping	67	210
Leksand	86	225
Lindesberg	71	213
Linköping	72	235
Ludvika	71	213
Motala	75	222
Smedjebacken	86	225
Stockholm	69	254
Trosa	83	233
Upplands Väsby	61	241
Uppsala	73	243
Västervik	81	217
Västerås	68	231
Örebro	70	226

Det är fel att påstå att elevernas socioekonomiska bakgrund inte avspeglar sig i resultaten.

.... men det är också fel att dra slutsatsen att det inte spelar någon större roll hur lärarna utformar undervisningen.

Frågan är hur huvudmän, skolor och lärare bör göra för att utveckla undervisningen så den möter olika elevgrupper och åstadkomma en mer likvärdig svensk skola.

Att undervisa är en komplex uppgift och kräver professionella lärare.
"You cant bypass the teacher" det går inte att uppnå kvalitet i undervisningen utan duktiga lärare

Det finns betydande forskning som visar att oavsett barnens bakgrund är det **kvaliteten på klassrumspraktiken** som har avgjort störst möjlighet att påverka deras lärande och resultat. Vad lärarna gör med eleverna i klassrummet under skoldagen är den faktor som kan påverka elevernas studieresultat allra mest, och ju sämre förutsättningar eleverna har vad gäller socialt kapital, desto mer avgörande är den (Darling-Hammand 2000, Hattie 2009, Marzano, Pickering och Pollock 2001, Nye, Konstantanopoolos och Hedges 2004).

Ett tanke-experiment

Olika sätt att förändra pedagogiken

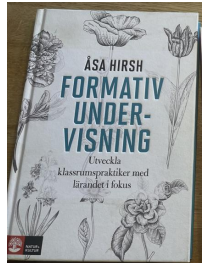

10.1.1 Stärk undervisningskompetensen

Skolans centrala process är undervisningen och ledarskapet ska sätta fokus på elevernas lärande som mål och undervisningen som medel. När de övergripande förutsättningarna för skolverksamheten är bestämda så är det till slut i lärarens undervisning som skolans likvärdighets- och kompensatoriska ambitioner ska realiseras.

Undervisning är en komplex verksamhet som kräver hög kompetens för ett fullgott utförande, dvs. en undervisning som i realiteten svarar mot de krav som skollagen ställer, inklusive likvärdighet och kompensatorisk förmåga. En generellt hög kompetensnivå är väsentlig för att undvika att skolutbildningen förstärker de skillnader i kunskaper och lärandeförmåga som barn kan ha vid skolstart och i stället säkra att det initiala gapet minskar under skolgången. Men, det finns också ett behov av specifik kompetens rörande undervisning av elever med väsentligen sämre förutsättningar än andra elever.⁴

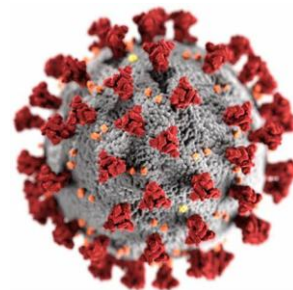
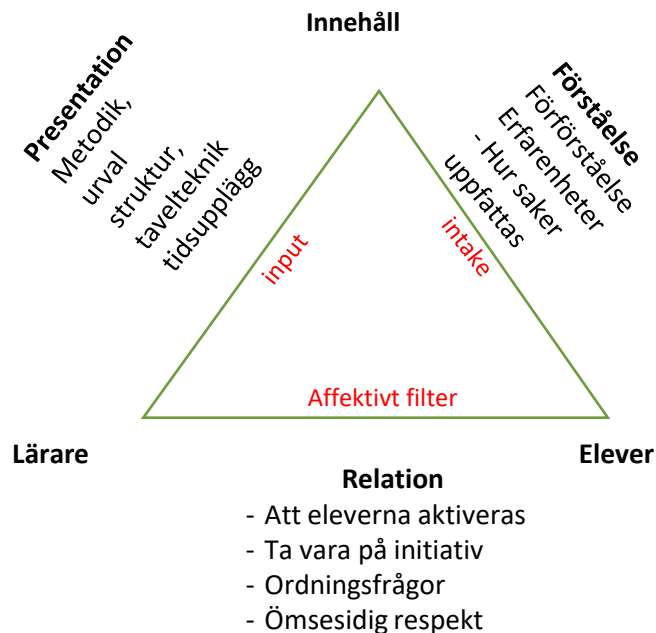

Vad har vi att
förhålla oss till i
undervisningen?

”Människan skapar mening med hjälp av erfarenheter, förkunskaper, intressen, värderingar och känslor. Ny information måste kopplas till redan existerande för att den ska bli rimlig och begriplig för den som lär. Det räcker därför inte att fundera över vilken information och vilket innehåll elever via undervisningen är föremål för –man behöver också fundera över vilken kunskap eleverna har som så att säga redan finns på plats för att möta upp den nya informationen” (Hirsh 2017)

Axeln **Innehåll** – **elev** får ofta för litet utrymme i pedagogiska analyser.

Didaktisk triangel

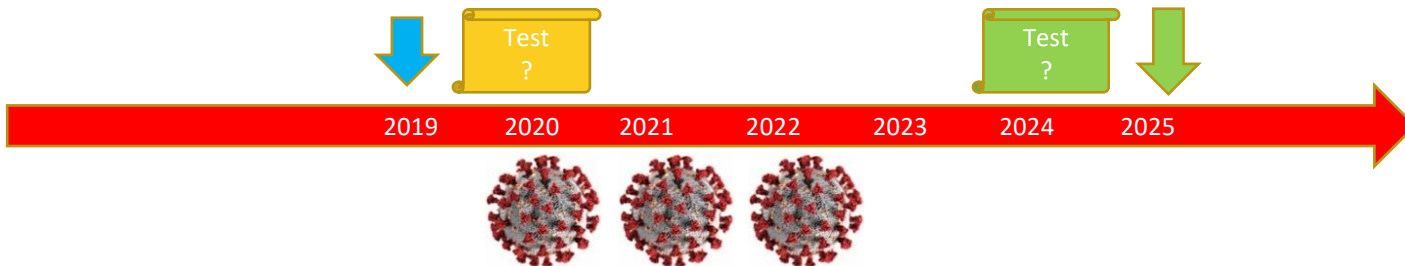

Tanke- experiment

Elevgrupp 1: Genomgång om Spanska sjukan med elever hösten 2019: Eleverna saknar en referensram med kunskaper och erfarenheter kring pandemier. Informationen om Spanska sjukan har svårt att fästa, känns irrelevant och glöms lätt bort. Svårt att återge på ett prov.

Elevgrupp 2: Genomgång om Spanska sjukan med elever våren 2025: Eleverna har en referensram med "corona-kunskaper" och erfarenheter/känslor kopplat till pandemin. Det blir en krok de kan fästa informationen om Spanska sjukan på. Förmodligen underlättar det när kunskaperna ska redovisas.

Frågor att ställa sig

Hur ser det ut i vanliga fall, använder vi elevernas referensramar?
Skiljer sig olika elevgrupper åt av avseende vilka referensramar de har tillgång till?
Hur bra är vi på att knyta an till elevernas referensramar och känslor?
Missar vi ofta några elevgrupper?

Upplevelse (göra något, känna något
studiebesök, prova något eller få en
sammanhängande berättelse)

Tips på effektiva
undervisningsstrategier

Upphängning (det ska kunna relateras till något redan
känt, dvs någon form av referensram)

Ytterligare några
exempel på
effektiva
undervisnings-
metoder som
syns i debatten

Upprepning
(behöver
repeteras)

Strategier som "bevisligen fungerar" (utifrån kognitionsforskning).

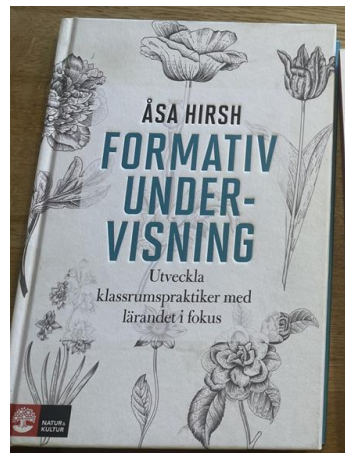
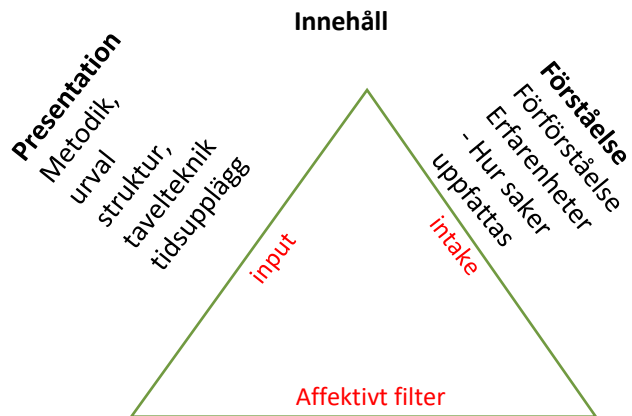
1. Fördela inläringen. Sprid informationen över tid, dvs inte allt vid ett tillfälle, så lär sig eleverna mer.
2. Växelvís inläring undvik att lägga snarlik information i sjök eftervarandra. Exponera i stället eleven växelvís.
3. Minnesåterkallning. Låt eleven självständigt försöka minnas information de fått del av. Ge ledtrådar om det behövs.
4. Optimera informationen. Låt inte ovidkommande inslag störa.
5. Planera lektionerna så informationen kan knyta an till förkunskaper eleven har.
6. Använd flera informationsformat som tal, text, bild, diagram för att underlätta förståelsen och maximera minneslagringen.
7. Lev hälsosamt med sömn och motion. Det är bra för hjärnan och ökar kognitiva prestationer och minneslagring.

Källa Jonas Linderöth i DN 7 januari 2025

25

KAU.SE

Didaktisk triangel

Vilken "sida" har ni arbetat mest med? Varför?

Relation

- Att eleverna aktiveras
- Ta vara på initiativ
- Ordningsfrågor
- Ömsesidig respekt

I Skollagen har analysens betydelse skrivits fram tydligare

Skollagen 4 kap (from 1/8- 22)

3§ Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, **analysera orsakerna till uppföljningens resultat** och **utifrån analysen genomföra insatser** i syfte att utveckla utbildningen.

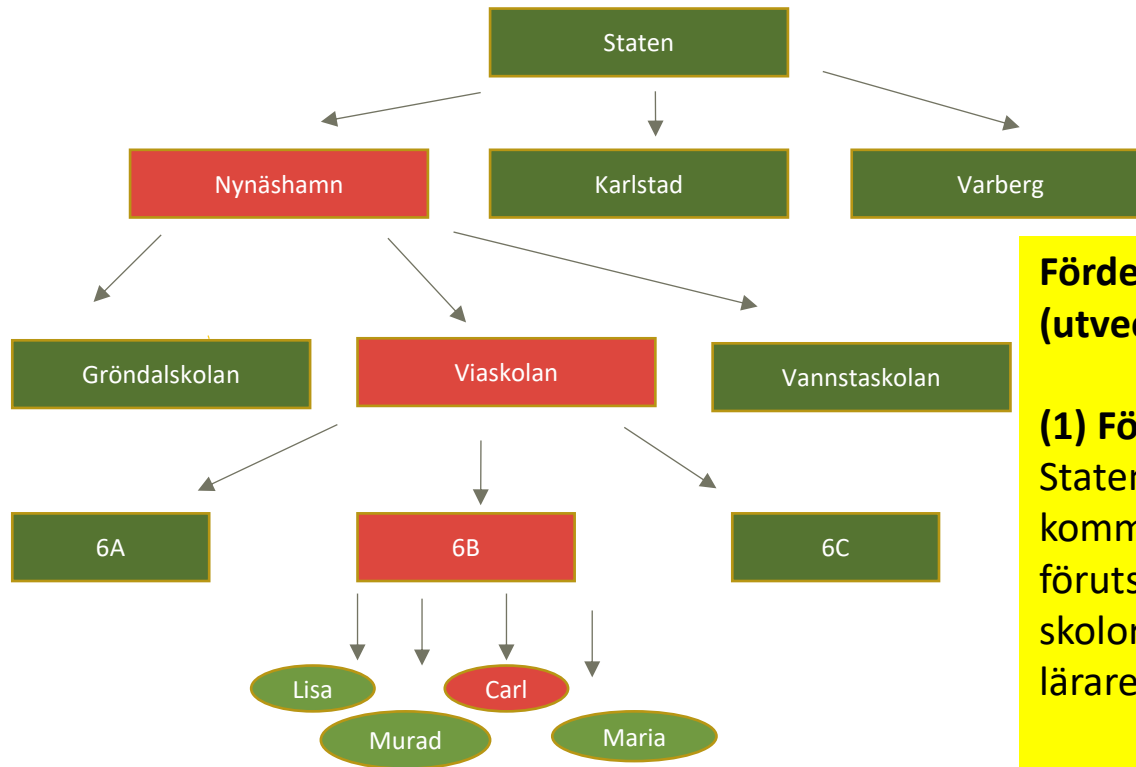
4§ Sådan planering, uppföljning, **analys** och utveckling av utbildningen som anges i 3§ ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

....

....Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

Den enkla delen av systematiska kvalitetsarbetet är att analysera sina resultat och identifiera områden där det behövs resursförstärkningar (inte per automatik samma sak som det mest effektiva)

Det kompensatoriska uppdraget

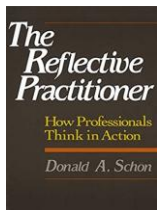
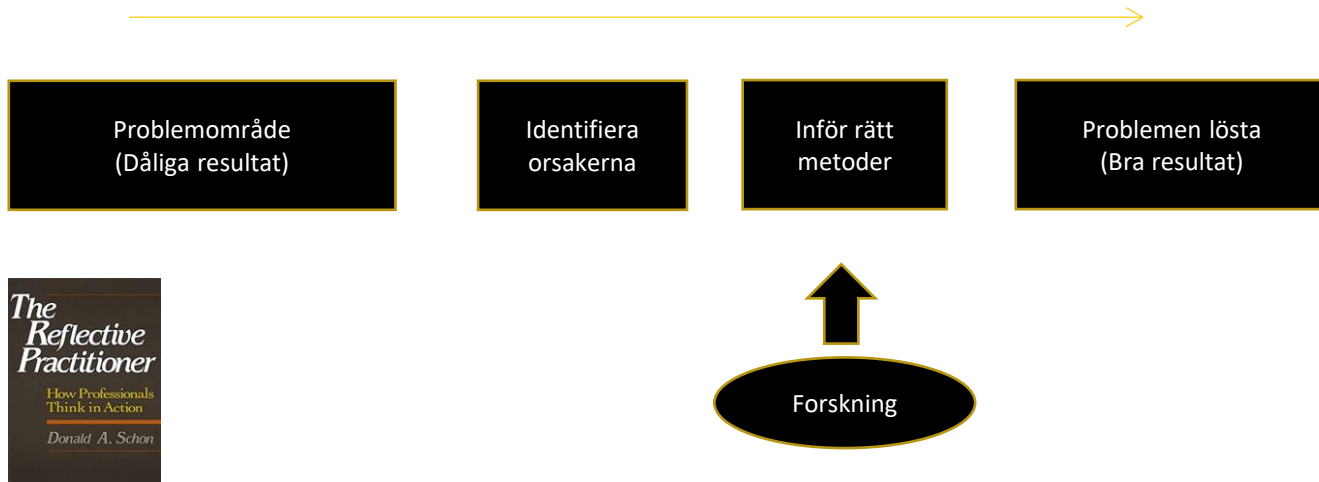
Fördela och/eller förändra (utveckla)

(1) Fördela till nivån under:
Staten kan ge mer pengar till kommuner med svåra förutsättningar, kommunen till skolor, rektor fördelar resurser, läraren sin tid etc.

(2) Förändra (Utveckla): Göra klokare/bättre på sin egen nivå

Det finns en övertro på en instrumentell logik i stil med

I de flesta fall går det inte att applicera en instrumentell logik inom utbildningssektorn (se D. Schön 1983).
T e x finns det sällan en enda orsak bakom låga kunskapsresultat och lika sällan en Metod (med stort M) löser hela problematiken. Nästan alltid samverkar flera olika faktorer.

Komplexitet

ENKELT

KOMPLICERAT

KOMPLEXT

KAOS

UTBILDNINGSFRÅGOR

Ett perspektiv
Liten grad av
ömsesidigt beroende

Flera olika perspektiv
Hög grad av
ömsesidigt beroende

När ett fenomen går från enkelt till komplicerat har man stor nytta analytisk förmåga

När fenomenet är komplext behövs dessutom fler saker: bl a en tydlig riktning (vilja), att man testat sig fram (mod), starta arbetet med de som vill (taktik/strategi).

Klara Palmberg Broryd (2021) *Komplexitet*

**"Den ensamme läraren" - När lär vi av varandra?
- skillnader mellan olika professioner**

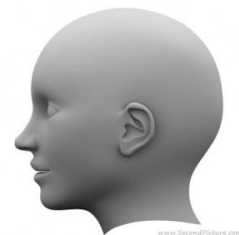

Lärare (olika pedagogyrken) - en profession?

Vad kännetecknar en profession

Forskare har försökt sammanfatta vilka grundkriterier som finns för en profession. Se t ex Artsberg (2005), Helleberg (1991) och Brantes (1988). Några vanliga kännetecken är:

- **Uppfattning att man tjänar det allmänna samhällsintresset**
(styrdokument, riktlinjer, etiska regler)
- **Formaliserad utbildningsprocess vilket innebär att man genomgår både en akademisk och en praktisk utbildning**
(Examen, legitimation)
- **Gemensam kunskapsbas där praxis spelar stor roll**
(Vetenskap och beprövad erfarenhet, gemensamt språk)
- **Autonomi**
(arbetat kan ej rutiniseras eftersom det innehåller unika och varierande moment som inte är förutsägbara)

Styrdokumen
t

Teoretisk
kunskapsbas

Begrepp,
didaktiska
modeller,
undervisnings
exempel,

Praktisk
kunskapsbas

Autonomi

Två premisser för utvecklingsarbete

1. Reflektion kring och analys av undervisningen är central
2. Samarbete inom och mellan professioner är också central

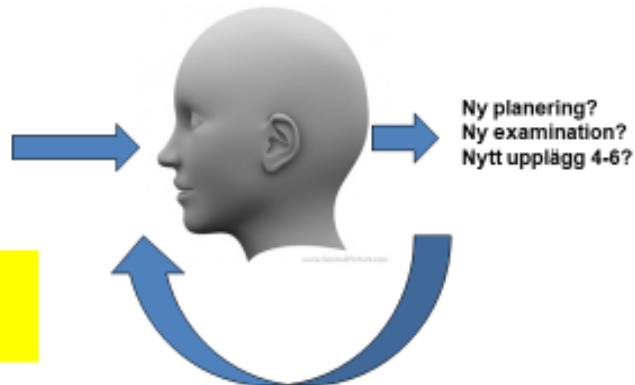
Läraryrket är en profession som
kräver tid för analys och reflektion

Undervisar jag om rätt saker?
Är mina metoder effektiva?
Kan jag utveckla något ...

Planering
Undervisning
Bedömning

Analys av:
begreppsanvändning
lektionsplanering
Elevers förkunskaper

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

(skollagen 1 kap 5 §)

Vetenskaplig grund

Utbildning på vetenskaplig grund innebär att kunskap från vetenskapliga studier ska vara en utgångspunkt när förskolan och skolan planerar, genomför och utvärderar sin verksamhet. Kunskap från relevanta forskningsresultat ska med andra ord ligga till grund för arbetet både när det gäller innehållet i och formen för utbildningen. Detta gäller alla skolformer inklusive vuxenutbildningen.

Det betyder att verksamheten i förskola och skola inte ska stå i strid med vetenskap. Men vad forskningen säger behöver tolkas för att kunna användas på ett ändamålsenligt sätt i den egna verksamheten. Det är därför viktigt att värdera om och på vilket sätt forskningen är relevant för den egna barngruppen eller eleverna.

Beprövad erfarenhet

Beprövad erfarenhet består av kunskap som har vuxit fram i det vardagliga arbetet i förskola och skola, genom att de verksamma tillsammans prövar och omprövar, diskuterar och kritiskt granskar sin egen verksamhet. Det är alltså professionens egen, gemensamma, kunskap som växer fram över tid.

Beprövad erfarenhet är lika värdefull som vetenskapligt grundad kunskap. Att skollagen lyfter fram beprövad erfarenhet innebär ett erkännande av de professionellas kunskap om vad som fungerar, och vad som kan öka barns och elevers möjligheter att lära och utvecklas.

Att organisera för skolframgång, Jarl, Blossing, Andersson (2016)

En fallstudie vid Göteborgs Universitet som jämfört fyra svenska skolor med en lång positiv trend i betygsresultat med fyra skolor med en lång nedåtgående trend. De framgångsrika skolorna har liknande elevsammansättning som de mindre framgångsrika.

Resultat:

Det de ser är att de framgångsrika skolorna kännetecknas av:

- * samarbete med fokus på undervisning
- * höga förväntningar på eleverna
- * kartläggning och uppföljning av elevernas kunskaper
- * anpassning av undervisningen efter elevgruppen

”Det främsta kännetecknet var att lärarna på de framgångsrika skolorna samarbetar om undervisning och lektionsupplägg”

Tack för uppmärksamheten!

KONTAKTINFORMATION

peter.wall@kau.se

Utbildningsledare på *Rektorsprogrammet*,
FFR: Att leda analysarbete och
Samverkan Bästa Skola/ Riktat stöd